

Ja, wanneer zal 't laatste kanon worden vernageld? Ziet daar de vraag, die niet slechts dichters bezig hield en droomerige dweepers leidde tot het verkondigen van wazige idealen, maar die ook mannen van de daad deed peinzen op middelen om den krijg te bedwingen.

Strijden en doen — het wordt al sterker het pacifistische parool. Mr. van Vollenhoven teekent, zij het ook in ander verband, zoo karakteristiek de periode van den strijdenden vrede, die is aangebroken, wanneer hij aldus reveille blaast: „De tijd van wachten is nu voorbij: de trompet wordt gestoken vóór den strijdenden Vrede. Den strijdenden Vrede? De *lijdende* Vrede, dien kennen we goed; hij woont al onder ons sinds Abram en Lot bij de wegscheiding uit elkander gingen om den twist van hun herders te ontgaan. Hij is zacht van taal en van gemoed; maakt verzen, zoo ontroerend, alsof hij een broeder der muzen ware; maar weent vrij wat meer dan deze jofferen, méér zelfs dan Thaleia de treurspelers. De lijdende Vrede, dat is de eerste, kinderlijke vorm van het pacifisme, dat zijn de elfduizend witte maagden, gereed ter slachting, voor de tent van Attila, dampend van bloed”.¹⁾

De *strijdende* vrede echter — dat wordt de *zegepralende* vrede!

Hoezeer nu in onze dagen die strijd meer georganiseerd gevoerd wordt, toch ontbraken ook in vroeger eeuwen niet de practische pogingen tot verwezenlijking van den wereldvrede. Door de gansche geschiedenis heen ontmoeten wij mannen en vrouwen, die ten gunste van den vrede hun stem deden hooren en in min of meer forsche voorstellen hun gedachten belichaamden.

* * *

Merkwaardig is in de Middeleeuwen de *Treuga Dei* of *Godsvrede*. Den bloedigen krijg moede, wendden zich in 1041 de

¹⁾ *De eendracht van het land*, 's-Gravenhage, 1913, blz. 29.